

Eesti keele päev Oulus

Jüri Valge

haridus- ja teadusministeeriumi keelepoliitika nõunik

Emakeele Selts on haridus- ja teadusministeeriumi toetusel juba neljandat aastat jätkamas väliseesti keelepäevade korraldamist. 19. märtsil 2004 pakuti Oulu ülikooli soome ja saami keele ning logopeedia kateedri kuulajaid täis auditooriumis eestikeelset keeleinfot Oulu ja selle ümbruskonna eestlastele. Kuulajaskonna rohkus (kokku 55 osalejat) oli tingitud sellest, et eesti keele päev oli seotud II rahvusvahelise VIRSU-konverentsiga, mida korraldab Soome Akadeemia. See, et eestikeelsed ettekanded olid arusaadavad ka enamikule mitte-eestlastele, on VIRSU eesmärke ning Oulu linna ja ülikooli tuntud estofiilsust arvestades iseenesestmõistetav.

Pärast Oulu ülikooli esindajate – professor Helena Sulkala ja eesti keele lektori Heli Laanekase – tervitusi läks kõnejärg külaliste kätte.

Esimeseks ettekandeks teemal „Eesti keele arendamise strateegiast: unelm või väljakutse?” sai sõna haridus- ja teadusministeeriumi keelepoliitika nõunik Jüri Valge. Käsitlemist leidsid keelestrateegia koostamise põhjus, tingimused ja taust, keelestrateegia sisu ja struktuur ning projekti tee ametlikuks dokumendiks.

Pealkirjas esitatud küsimus sai järgmise vastuse: „Eesti keele arendamise strateegia (EKAS) elluviimine on raske, kulukas ja aeganõudev. Unelm võib täituda ilma kindla plaani järgi tehtud tegevusteta. EKAS on ambitsioonikas plaan, mille realiseerimine rahva tahte, spetsialistide ja poliitikute tarkuse ning soodsate olude korral on võimalik. EKASi heakskiitmine Riigikogus loob lisavõimalusi Eesti õigussüsteemi arendamiseks ning riigieelarve kujundamiseks eesti keelele soodsas suunas.”

Tallinna pedagoogikaülikooli professori Martin Ehala ettekanne „Eestlaste suhtumisest eesti keelde” tugines gümnaasiumiõpilaste hulgas tehtud küsitlusele. Analüüsides eesti keele etnolingvistilise vitaalsuse kahte tahku – objektiivset ja subjektiivset –, kinnitas ettekandja, et „objektiivselt võib eesti keele paigutada maailma saja kõige arene-

numa keele hulka. Ei ole ka kaalukaid objektiivseid põhjusi, miks eesti keele olukord võiks tõsiselt halveneda.”

Gümnaasiumiõpilaste subjektiivse hinnangu alusel olukord nii ilus ei ole: ainult 38% küsitletuist hindas eesti keele staatust adekvaatselt, ülejäänud alahindasid seda; 25% vastanutest ei pidanud eesti keelt pikas perspektiivis jätkusuutlikuks. Martin Ehala leidis, et „madal hinnang on ühisteadvuses massimeedia konstrueeritud ja näitab puudusi Eesti rahva- ja üldhariduses.”

Tartu ülikooli dotsent Reet Kasik tõi oma ettekandes „Eesti ajakirjanduskeel XXI sajandil” esile viimase 10–15 aasta jooksul toimunud muutused:

„1. Seoses ühiskonna arenguga on tulnud palju uusi mõisteid, mille jaoks on vaja sõnu. Paljud vanad, vahepeal arhaismideks kuulutatud väljendid on uuesti aktiivses kasutuses. Euroopa Liiduga ühinemine on toonud kaasa vajaduse väga suure hulga uute terminite järele.

2. Inglise keele mõju on suur, eriti sõnavaras. 1990. aastatele oli iseloomulik inglise laensõnade jõuline tungimine eesti keelekasutusse, eriti 15–20aastaste noorte keelde. See ei ole jätnud puudutamata ka ajakirjanduskeelt.

3. Ajaleht on läinud kõnekeelsemaks. Toimetajaskond on noorenenud ja väljendus muutunud spontaansemaks. Meelelahutuse osa ajakirjanduses on suurenenud ja keele registrid on segunenud ka avalikus keelekasutuses.”

Tartu ülikooli uurija Sulev Iva võrumurdeline ettekanne „Synomit Võrolt – miä sünnüs parhillaq võro keelegaq” tõi kuulajaskonda parasjagu elevust ning lõi pretsedendi: esimest korda kuuldi Oulu ülikoolis ettekannet mitte eesti kirjakeeles, vaid eesti keele kõige elujõulisemas murdes. Ettekanne käsitles murdekeele (Sulev Ival ettekannet läbivalt *võro keele*) kasutust, murdekeele säilitamisega seotud probleeme ja nende lahendamiseks moodustatud valitsuskomisjoni tegevust, samuti Võru Instituudi tööd koolieelikute ja nende vanematega, võimalikku keelepeseade loomist ja Tartu ülikoolis planeeritavat asjakohast magistriõpet.

Sõnavõttu ilmestasid rohked näited Võru murde staatuse paranemise (nt Võru linna tunnuslause ja ansambli Neiokõsõq võit lauluga „Tii” rahvusvahelise lauluvõistluse Eesti eelvoorus) ning murdekeelsete kirjandusteoste kohta.

Ettekandjaile esitati küsimusi, elavama diskussiooni põhjustas Võru murde teema.

Oulu keelepäeva korraldamisest võttis seekord osa ka Eesti Instituut. Selle Helsingi filiaali juhataja Mika Keränen oli juba enne keelepäeva tõlkinud kõik ettekanded soome keelde, keelepäevale oli ta aga kaasa võtnud dokumentaalfilmi eesti keele õpetamisest Siberi eestlastele. „Siberi õpetaja” räägib Ülem-Suetuki koolis ühe õppeaasta jooksul eesti keelt õpetanud Piret Toometi ootustest, läbielamistest ja arvamustest. Oululased võtsid filmi hästi vastu, kommentaarid olid Mika Keräsel ja Piret Toometi kolleegilt Jüri Valgelt.

Keelepäeva lõpetas õdune ühisõhtusöök kiluleibade ja mitut sorti kartulisalatiga. Ühe Oulu eestlase kommentaar keelepäevale kõlas: „Aitäh, et tulite! Aitasite meil jälle veidi aega vastu pidada.”